

בפרשתינו פרשת "ויחי" אנו לומדים דווקא על "הסתלקותם" של יעקב אבינו ויוסף הצדיק. **ידועים** דבריו המאלפים של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע בספרו "עירות דבש" (ח"ב דרוש ז'): "כמה יש לאדם להתדבק בתורה ולשוב בתשובה במות צדיק תלמיד חכם, כמה דברים ישם האדם ללבו במיתת הצדיק, כי יאמרו זה מת, אולי אנכי אבנה להגות בתורה ולמלאות מקומו, כי אין צריך מיליו מקומו בכל דבר, וביתוד בהפלגות חידוד, רק שהאיש הצדיק היה מלוכב ומעוטר במדות רבות וכמה מעלות טובות, ובמותו, הרי כל מעשיו ומדות וקניניו שלמות שהיו לו, מופקדים, וכל איש ישראל יכול לזכות, זה יאמר אני אוכה במדת ענוה שלו, וזה יאמר אני אוכה במדת החמדה בתורה כמוהו, וזה יאמר אני אוכה במדת לרדוף שלום כמוהו, וזה יאמר אני אוכה במדת לרחם נדכאים ולחזק כושלים להיות אבי יתומים ואלמנות כמוהו, וזה יאמר אני אוכה במדת מדקדק במצוה כמוהו, וזה להיות ירא חטא וסוד מרע כמוהו, וזה יאמר בשאר מדות, וכל אחד יכול לזכות במדה ומעלה אחת..." ועיי"ש בדבריו הנפלאים.

ולכשתמציי לומר, זהו הביאור במה שאמר חז"ל "יעקב אבינו לא מת", שכן יורשיו הרוחניים, תלמידיו, עושים כל שביכולתם לזכות בקנייני השלמות והמעלות הרוחניות שהיו לו בחיי חיותו.

זהו הלך הנלמד מפרשת "ויחי"! יעקב אבינו לא מת כי מורשתו הרוחנית חיה וקיימת, כאשר הכל מסגלים לעצמם מקנייני הרוח שהנחיל לדורו ולדורות יבואו.

כאשר הספיד הגאון בעל "משמר הלוי" זצוק"ל, את מן הגרי"ח שמואלביץ זצוק"ל הביא את דברי הי"ערות דבש", והוסיף לאמרו: "שקידת התורה" שלו הפקד; ה"לב טוב" שלו הפקד; ה"מדות טובות" שלו הפקד; ה"התפלה" שלו הפקד; ה"לימוד המוסר" שלו הפקד; הרבה נכסים נהיו עכשיו הפקד... הכל מופקד! וכל אחד יכול לזכות.

ככלות השבעה לפטירתו של הגאון הגדול רבי משה שפירא זצוק"ל, אף אנו נאמר: הרי "ידיעת התורה" שלו הפקד; "עמקות התורה" שלו הפקד; ה"פנימיות" שלו הפקד; ה"רוממות" שלו הפקד; ה"גדלות האדם" שלו הפקד; כל הרצוה ליטול יבוא ויטול.

בדור שטשטש הדעת ורדידות המוח מושלים בכיפה, כמה מורגש חסרונם של האדם המרום שלימד דעת את כל מבקשי החכמה שהסתופפו בצל, להתעלות מעל "קטנות המוחין", מעל הדברים הקטנוניים - כמה מורגש חסרונם של האדם הגדול הזה, אשר כל מאורע מתרחש בעולם נלמד על ידו, לעומקו, במבט חד וטהור של תורה, ללא כל עיקולי ופשוטי.

קטנים אנו מלהקיף את דמותו הכבירה, אך נכסיו הרוחניים הפקד! הבה וניטול מהם.

בברכת השבת שהיא מקור הברכה העורך

רוממות

גליון 64 שנה ב' פרשת ויחי תשע"ז

גליון שבועי לבני התורה

רוממות ההלכה

סוגיה הלכתית בפרשה

הרב
ישראל
לנג

לימוד מהפרשה מהו הדרך להשגת ידיעת התורה

מי מאתנו אין לו שאיפה לדעת לקנות ולהשיג ידיעת התורה, והרי לשם כך נבראנו. אלא שבכדי להגיע לכך אין אתנו יודע עד מה, אמנם מעיין בפרשתנו מוצאים אנו את הדרך לכך, וא"א שלא להתייחס לזה, ובוה החילונו בס"ד.

בפרשה אנו קוראים על ברכת יעקב ליששכר בנו: "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים", וברש"י מפרש: חמור גרם. חמור בעל עצמות, סובל עול תורה כחמור חזק כו'. רובץ בין המשפתיים. כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית כו'. ושם בהמשך הפסוק: "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול" [עול תורה, רש"י] ויהי [לכל אחיו ישראל, רש"י] למס עובד [לפסוק להם הוראות של תורה וסדרי עבודתו כו'].

הרי שמדרגת ייששכר היא להעמיס על עצמו משא התורה ללא הפוגה, וכלשון הגמ' בע"ז (הב) 'נחא דבי אליהו לעולם ישם אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי, ובוהר על הפרשה מבאר מה טעם נמשל ייששכר לחמור דווקא - אלא אמרו, משום שחמור נושא משאו ואינו בועט באדונו כשאר בהמות ואין בו גסות הרוח ואינו חושש לשכב במקום מתוקן לכך, כך ייששכר נושא את משא התורה ואינו בועט בהקב"ה ואין בו גסות הרוח, כחמור שאינו חושש לכבוד עצמו אלא לכבוד אדונו.

והלא פלא הוא, מאחר שנתבאר כי התורה נחשבת כעול וכמשא, איך יתבאר המשך הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה", וכן מהו סוד כוחו של ייששכר לעמוד בעול הגדול הזה, והדברים יתבארו עפ"י המשך דברי הוזהר שם - וירא מנוחה כי טוב. דא תורה שבכתב. ואת הארץ כי נעמה. דא תורה שבעל פה. ויט שכמו לסבול. עולא דאורייתא, ולדבקה בה יומי וילילי. ויהי למס עובד. למיהוי פלח לקוב"ה ולאתדבק ביה כו'.

מכאן שיששכר השריש את הסוד הנפלא כי דווקא עול ומשא התורה הן שבכתב והן שבע"פ זהו המנוחה האמיתית, זהו כי טוב, וזהו כי נעמה, וכי כל עוד שהאדם מחשיב את הבלי תבל ולבו נמשך אחר משאות שווא ומדומים, דמיונות הרחוב והמסתעף, הרי שא"א לו לסבול עולה של תורה באמת.

דכברים האלו מוצאים אנו בדברי רבנו מרנא הח"ח זיע"א בספרו 'שם עולם' (ח"י פ"י) ונצטט מעט מדבריו: 'כתיב בתורה יששכר חמור גרם כו' היינו שדרכו של תיח' לייגע עצמו בתורה ביום ובלילה, ואינו נותן שום מנוח ותענוג לגופו כו' וידוע מה שנאמר באבות כך היא דרכה של תורה

"וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול"

רוממות התורה

הרב
חיים
מילצקי

חיוק התורה

מתיקות "לשמה"

שח הגאון האדיר רמ"מ הלוי שוליונגר זצוק"ל: פעם היה צריך מרן רבינו הרב שך זיע"א ליטע לאיזה מקום, ונכנס למכונת מפוארת עם וילונות. וכשתפתח את הדלת אמר: בחורים, תדעו לכם שלא נולדתי במנוחה. משפט זהו הוא הסביר את הכל. אחי יקריי: תראה תכלית האדם בעולמו תורה! תורה! תורה! ושוב תורה! השקיקה שלו! אתם זוכרים שהיה יושב בהיכל הישיבה, לפני הצהרים לומד את המסכת של הישיבה, ואחר הצהרים לומד מסכת זבחים. הוא היה פקיד בישיבה, הישיבה בעלת הבית והוא פקיד, ואם הסדר מתחיל ב-3.15 אז הוא צריך להיות ב-3.15, היה מקפיד מאוד לבוא בתחילת הסדר. ור' לייזר שך יושב במקום שלו עם העינים בגמרא, והוא של קשה, ובכזו שקיקה הוא לומד, מי שלא ראה את זה אי אפשר בכלל לתאר, בכזו שקיקה כאילו פעם ראשונה.

ותורני שהיו אומרים שהיהודי הזה למד מאה פעם בבא קמא, מאה ועשרים פעם בבא בתרא, בלי לאכול, ובכזו שקיקה הוא לומד. ולומד זבחים עוד פעם ועוד פעם, ואחרי זה הוא לומד תמורה, ואמר שמיד כשיגיע לבית דין של מעלה הוא יתחיל לדבר בפרק ב' דזבחים. וכשסיים זבחים התחיל ללמוד את החלק השני של בבא בתרא מפרק המוכר את הספינה, ככה הוא לומד עם הרשבי"מים הגדולים והתוספות, ולומד ולומד, ומסיים עד הסוף של בבא בתרא, והגיע לתוספות האחרון, הדרן עלך ולמחרת הוא עוד פעם מתחיל המוכר את הספינה, וכששואלים אותו: הראש ישיבה הלא כבר למד כל כך הרבה פעמים? אז הוא

אומר: זה לא כך גישמאק, זה הרי כל כך מתוק. חייבים לדבר את זה, צריכים לדעת, בן אדם מתפתח לכל מיני ענינים של כבוד מדומה ותארים ומשרות, העוה"ז הוא עולם כל כך קשה למי שהולך עקום, ולא למי שהולך ישר, והלא "האלקים עשה את האדם ישר".

ועיין ב"נפש החיים" שער ד' פרק י"ז מהוזהר הק, וזו היא מחשבה מוסרית: בשביל מה אני צריך ללמוד תורה? לא בשביל כבוד, ולא בשביל נגיעות, ולא בשביל פניות, ולא בשביל שום דבר, אלא יש ארבעה שלבים: שלב ראשון - כשהנשמה יוצאת מהגוף, "בהתהלך תנחה אותך", התורה הולכת לפניו, ומכריזה, ומגינה, שלא יתקרב הבעל דין שבאים לתבוע. שלב שני - כשהגוף בקבר, "בשכבך תשמור עליך", התורה שומרת עליו. שלב שלישי - כאשר הנשמה עולה לחזור לצור מחצבתה, התורה הולכת לפניו, כי אם היא לא הולכת לפניו לא מכניס, אלא רק התורה הולכת לפני הנשמה, וכמה שערים נשברים לפניו עד שנכנס למקומו. ושלב רביעי - התורה עומדת עליו עד תחיית המתים, "והקיצות היא תשיחך", וכשיקומו מתו עולם היא סניגור עליו. ולא שלומדים בשביל זה, כי צריך ללמוד "לשמה" כמבואר ענינו ב"נפש החיים", אלא שהתורה שלומדים מועילה לכל זה.

המנוחה טובה או לא?

שח אחד מתלמידי הגה"צ רבי זרח אפרים זלונזק זצוק"ל: ביושבינו לפני הגאון זצ"ל ערב שבת פרשת ויחי הביא הגאון זצ"ל את תמיהת המפרשים, דאדברה אם מנוחה טובה היא אי"כ מדוע לרצות לסבול, ורבו בזה הביאורים מגדולי המפרשים.

וכה הוסיף הגאון זצ"ל לומר: שמעתי בשם אחד האדמו"רים מלפני השואה שפירש את

"וּמוֹלֶדֶתְךָ אֲשֶׁר הוֹלֵדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יֵהיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֵהֶלְתָּם" (מח,ו)

כתב רש"י: "וּמוֹלֶדֶתְךָ אֲשֶׁר הוֹלֵדְתָּ אַחֲרֵיהֶם" - אם בני, אלא בתוך שבטי אפרים ומנשה יהיו נכללים. וברשב"ם מפורש יותר, שלאחר שבט יעקב למצרים אכן נולדו ליוסף בנים נוספים על מנשה ואפרים! אך למרות זאת, ההבטחה של הקב"ה ליעקב מתיחסת רק למנשה ואפרים, שהם יזכו להיות ב' שבטים נפרדים, אולם אותם שנולדו אחריהם, כבר לא היו שבטים בפני עצמם, אלא בתי אב בתוך השבטים של מנשה ואפרים.

ויש להתבונן, הלא מה שבני יוסף נחשבים כשבטים היה זה בזכותו של יוסף אשר בצדקתו הגדולה עמד בנסיגות קשים כאחד האבות, וממילא היו תולדותיו כענפים היוצאים מן האבות, וא"כ במה שונים שאר בניו של יוסף שנולדו מאוחר יותר ממנשה ואפרים שנולדו לפניהם, ומה מקום יש לחלק בין בנים אלו לאלו?

ביאור לדברים, אמר ראש ישיבת 'הגב' הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצ"ל: נראה שאין לדמות את מנשה ואפרים לשאר בניו של יוסף, זאת משום שמנשה ואפרים גדלו בתוך האוירה של מצרים ובזמן שאביהם היה השליט היחיד על הארץ, כולם היו עבדיו באותה שעה, וכל העושר של מצרים שלו הוא, ופרנסת העולם היתה תלויה ועומדת רק בו! ובמצב כזה, ותחת הרגשה כזו, גדלו צמחו וחוננו מנשה ואפרים!

ממילא, כמה יש להעריך את העובדה שהם גדלו בתוך טומאת מצרים, ובכל אופן הם נותרים נאמנים לדרך החינוך של יעקב אבינו, הלא דבר הוא!

לעומתם, שאר האחים שנולדו אחריהם, הם כבר גדלו בקרב עדת בית ישראל, לאחר שכבר ישבו במצרים ויעקב עמד בראשם, ולכן מנשה ואפרים זכו להיות שבטים מצד עצמם, אך שאר אחיהם כבר נטפלו אחריהם ולא עמדו כשבטים בפני עצמם.

וסיים הגאון זצ"ל, כי דבר זה נראה כיום בעליל, שאותם הלומדים ועוסקים בתורה מתוך מאבק עם הסביבה, זוכים לסייעתא דשמיא מיוחדת וגדולה מאוד ועל כן ראוי וכדאי להם לנצל כל רגע ורגע ללימוד והתעלות, כי רב יהיה חלקם בזה ובבא.

"אָרוֹר אָפֶם כִּי עֲזוּ וְעִבְרְתֶם כִּי קִשְׁתֶּה אַחֲלֶקֶם בְּיַעֲקֹב וּבְאַפִּיצֶם בְּיִשְׂרָאֵל" (מט,ט)

וברש"י: אחלקם ביעקב - דבר אחר, אין לך צנים, וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושפטו של לוי עשאו מחזור על הגרונות לתרומות ולמעשרות.

הקשה על כך מרן הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל, כי לכאורה יש לתמוה, הרי יעקב בא לענוש את שמעון ולוי על שלא משלו בכעסם ופעלו בניגוד לרצונו, ואם כן איך אפשר להפקיד בידם את חינוך הבנים ועניניו השמישי קדושה, ואדרבא תפקידים כה גבוהים וחשובים היה לו ליתן לאלו מבניו שברכם והללם ולא לאלו שהוכיחם?

וביאר על כך הגר"י זצ"ל: נראה אכן שיעקב ראה בשמעון ולוי כוחות נעלים יותר משאר בניו, והיינו שממעשה שכם עצמו ראה יעקב ששאר האחים לא נחלצו לנקום כבוד דינה כמו שמעון ולוי, אלא רק שמעון ולוי אחי דינה קנאו לכבודו, וכדפירש רש"י שלמי שמסרו נפשם עליה נקראו אחיה, וחרגו משורת הדין עד כדי הריסת העיר ליסודותיה, ומשום שבערה בהם הקנאה, וכמו שהשיבו ליעקב "הכזונה יעשה את אחותיני", מעשה זה הבהיר ליעקב שפעולתם נבעה מתוך כאב פנימי והשתתפות אמיתי בצער המעשה, וזה מה שהמריץ אותם לקנאות בוערת ובלתי מתפשרת.

ואמנם ליעקב לא השיכם כלום באותה שעה, ורק הרבה שנים לאחר זה, כשהגיע שעתו להפטר מן העולם, הראה להם שאמנם כח גדול טמון במדת הקנאות, ורק אנשים מסוג כזה יכולים לקבל על עצמם משימה כה קשה כחינוך ילדי ישראל ונתינת ס"ת, והם בלבד יטלו בידם את מקל הנודדים וילכו מעיר לעיר וממדינה למדינה, להפיץ את תורת ה' בעולם ולחנך את ילדי ישראל. משימה קדושה זו אינה מתבצעת כהוגן אלא ע"י אלו שבושרת בהם הקנאה לכבודו יתברך ויעשו למענו יותר מכדי יכולתם וחובתם. נמצא שכוונת יעקב בזה לא היתה להענישם, אלא למצוא בשבילים את עתידם המתאים להם לפי כוחותם ומרצם.

רוממות הפרשה

הרב דוד ויספיה

מפני הפרשה

"וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאָגִידָה לָכֶם" (מט,א)

איתא בגמ' (פסחים נו,א): אמר רבי שמעון בן לקיש ויקרא יעקב לבניו ויאמר אליהם האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במיתתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכאבי יצחק שיצא ממנו עשו? אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בליבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

ביאר מרן הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א: כי מלבד ממה שאין לנו השגה ביצירת דעבודה זרה שהיה אז בתוקפו, אך י"ל ביותר שהרי עדיין לא ניתנה תורה, ויעקב חשש שמא נכשל אחד מבניו בע"ז ויש פסול בזרעו, כאבותיו שיצא מהם פסול, ולכן נסתלקה ממנו השכינה. ואף אודות יוסף חשש, עד שראה בשהותו במצרים שיוסף שלם באמונתו. ועל זה ענו לו השבטים שמע ישראל [אבינו] - ה' אלוהינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד כך בליבנו יש רק אחד. לבנו לב אחד ביחוד שלם, דוגמת היחוד של האחים עם יוסף כשאמר "הוציאו כל איש מעל" שאז היו כל השבטים ביחד, ומיד אמר יעקב "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

דהנה מצינו בחז"ל שתי הגדרות אודות שבח זה דבשכמל"ו, לגרעיות ולמעלות, ובאמת יש בו את שתי הבחינות. הנפש החיים מבאר (שער נ פרק י"א בהג"ה) את הגמ' בפסחים (בהמשך שם) "היכי נעבדי, נאמרוהו לא אמרו משה, לא נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהיו אומרים אותו בחשאי, אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, אם תאמר - יש לה גנאי, לא תאמר - יש לה צער, התחילו עבדיה מביאים לה בחשאי". בת מלך מתאוה לפעמים למאכלים פשוטים ולא רק למאכלי מלכים, אמנם גנאי יש בזה, לכן מביאים לה בחשאי. כן הוא שבח זה דבשכמל"ו, אחר שהשיג האדם בקריאת שמע את היחוד השלם, היה הוה ויהיה, ואומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הרי הוא מצמצם כביכול את עצמות הקב"ה שמשבח למלכותו לבד, ואין זה שבח כלל כלפי היחוד עצמו. ומ"מ אומרים אותו בחשאי, שאחרי שכבר ירדה לעולם הנהגת המלכות - ממילא משבחים אותו על זה.

מאידך, מצינו בשבח זה צד למעלות, כאשר ביום הכיפורים אומרים שבח זה בקול רם ולא בחשאי. והיינו, כאשר משיגים את כבוד מלכותו בבירור אומרים "ברוך" וקנעין ברכות הראיה, שאף שהאדם יודע את מציאות הים הגדול וכי"ב מ"מ מברכים על הראיה בחוש. ברכה נאמרת על מה שמרגישים בפועל, וכעין שמצינו ביתרו, שאף ששמע קודם שבא, לא אמר "ברוך ה'" עד שראה בעיניו את ניסיון הש"ת. ומבואר שיש מעלה מיוחדת בשבח של ברוך, שאפילו יתרו שעמד מחוץ לכלל ישראל אמר "ברוך ה'" (שמות ח', ע) עד שאמר חז"ל (סנהדרין צו,א) גנאי הוא למשה ושישים ריבוא ישראל שלא אמרו ברוך, שהיה חסר מהם שלמות ראות הנס של קריעת ים סוף, כי כאשר רואים בחוש אומרים ברוך.

והנה באמירת בשכמל"ו של יעקב, כאשר ראה את היחוד השלם של שבטי י-ה, אף שכל אחד מצדו שלו עובד להש"ת בפני עצמו, אך כולם כאחד אומרים "שמע ישראל", זהו כבוד המלכות, ולכן אמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כי אז היה ראוי שיהיה התיקון השלם, כאשר כל השבטים נמצאים באחדות [אמנם לא עמדו בזה, כי ידע הקב"ה שעדיין לא הגיע הקץ]. כאשר כל השבטים יחד, זהו גילוי כבוד מלכותו, ויהי בישורון מלך - יחד שבטי ישראל" (דברים לג,ה). וכאשר רואים את המלכות בחוש מיד אומרים ברוך, כאשר רואים את כבוד מלכותו זה שבח גדול להגיד ברוך. אצל יעקב היה זה תכלית הגילוי, לכן שייך להגיד בשכמל"ו בקול, אבל לדין שאומרים 'ברוך' באשר מכירים בכבוד מלכותו, אבל לא משיגים את כבוד מלכותו בגילוי ממש, ע"כ אנו אומרים ברוך בחשאי. רק ביה"כ, כאשר אנו רואים את הגילוי בבירור, אזי אנו אומרים ברוך בקול רם. והיינו כי לעולם כבוד מלכותו גלוי בעולם, וההשתנות בעוצם ההשגה שישאר משיגים את הגילוי של המלכות.

נמצא שמה שעשו אותם מלמדי תינוקות היה משום שאת האחריות הגדולה של חינוך ילדי ישראל, והמירה עליהם, שייך לתת רק למי שבוער בו הקנאה לכבודו יתברך, כי רק אחד יגוע בטורה החינוך, כאשר יקומו רודפים על טורה החינוך, הם לא יפלו ברוחם וישלימו עם הרודפים, אלא יעשו יותר מכדי יכולתם וחובתם! לשמור מכל משמר שלא יגוע בטורה החינוך, ושאף ילד ובחור לא יצאו מעולם התורה!

"וְזֹאת אֲשֶׁר דָּבַר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם" (מט,כח)

וככה תמה על כך רש"י: והלא יש מהם שלא ברכם אלא קינטרן.

אמר בזה הגאון רבי דוד מינצר שליט"א מר"י 'נסת צחקי' - חזרה: כי בפשוטם של דברים נראה שהתוכחה במקום שהיא נצרכת היא הטובה והתועלת והברכה הגדולה ביותר שיש לאדם! וטובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת, וטובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל מברכה שברכם בלעם בן בעור. וכן אמר רבי יוחנן בן גורי בגמ' ערכין (טז,ב): מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי לפני רבן גמליאל וכ"ש שהוספתי בו אהבה דכתיב "הוכח לחכם ויאבה".

"וַיִּצְווּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ צֹוה לְפָנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר" (ב,טז)

והיכן ציוה יעקב על הדבר? ביאר על כך הגאון מהר"ם שפירא זצוק"ל מלובלין: הנה שנינו בשולחן ערוך (אורח"ס ט"ו ס"א-ב) שאדם שפגע בחבירו צריך לבקש ממנו מחילה, זאת מאחר שעשה לו רעה. אך יש לדון, במי שעשה לחבירו רעה, אלא שלבסוף צמחה מזה טובה גדולה, האם הוא צריך לפייס את חבירו על מה שעשה לו או לא?

ונראה כי בזה גופא נסתפקו האחים, אמנם הם מכרו את יוסף ועשו בכך מעשה רע, אך מכל מקום לבסוף צמחה מזה טובה גדולה, שהרי ע"י מכירה זו עלה יוסף לגדולה ונהיה משביר לכל עם הארץ, ומהיכן ידעו אם צריכים הם לבקש את מחילתו על דבר זה או לא? **אכן,** לא יעקב ולימד לבניו, כאשר בא לבקש מחילה מיוסף על כך שקבר את אמו רחל על אם הדרך, גם שם כידוע טובה גדולה צמחה מזה, כשגלו בני ציון ע"י נבוכדנצר, עברו על קברה של רחל והתפללו אצלה. ואף על פי כן, ביקש יעקב מחילה מיוסף!

מכאן הבינו האחים שגם עליהם חלה חובה לבקש מחילה מיוסף, ואפילו שהרעה שעשו לו במכירתו הפכה לטובה.

"וְעֵתָה אֶל תִּירָאוּ אֹנְכִי אֲכַלְכֶּל אֶתְכֶם" (ב,כא)

מרן הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל רה"י דיבאר יעקב הקשה, דהנה הלשון "אנכי אכלכל" מתמיה, וכי הוא המכלכל, והלא מכלכל חיים ה'?

ובאופן פשוט ביאר הגרמ"ש זצ"ל כי אחרי שאמר "כי למחיה שלחני ה' לפניכם", א"כ לכלכל זוהי שליחותו שפיר קאמר "אנכי אכלכל" כלומר אקיים שליחות ה' אשר שלחני לכך.

אמנם אפשר באופן אחר, עפ"י מה דאיתא במדרש (תנחומא שמות) שלא ירד יעקב למצרים עד שהשיא נשים לבן שנה ושנתיים. ולכאורה מה הפחד הגדול שיש במצרים יותר מאשר בארץ כנען, והרי הפסוק מעיד ואומר "כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו" ומבואר שממעשיהם שוים?

אלא שבארץ כנען חייהן היו תלוין ביעקב אבינו, ואין חשש שיהיו מושפעים ולמדים ממעשי ארץ כנען, כי מי שדאג לחייהן הוא יעקב, ואין להם כל קשר לארץ כנען. אך כאשר

הגיעו למצרים לאחר שנאסף יעקב אבינו מהם, מי יודע מה תהיה השפעת המצרים עליהם אם חייהן יהיו תלוין בהם...וזהו שאמר להם יוסף "אנכי אכלכל" גם כשיעקב אבינו אינו עמנו במצרים אל תיראו ממעשי ארץ מצרים להיות מושפעים מהם ע"י שתיהן תלוין בהם כי הכלכלה בידי נמצאת.

זצוק"ל, אודות דברי הגמרא בזה (סוטה יג,א): כאשר באו השבטים למצרת המכפלה כדי לקבור את יעקב אבינו ע"ה, בא עשו ועיכב בטענה שיש לו חלק במערה. ועמדו השבטים כנגדו וטענו שהוא מכר ליעקב אבינו גם את החלק בכורה וגם את החלק פשיטות, ובתוך לחץ הויכוח עם עשו, שלחו את נפתלי, שנמשל ל'יאיאלה שלוחה', שירד למצרים ויביא משם את שטר המכירה.

ולפתע ראה חושים בן דן - שהיה כבד שמיעה - כי קבורתו יעקב אבינו מתעכבת, ושאל, מדוע לא קוברים את הסבא? ואמר לו שיש כאן עיכוב, מאחר ועשו מערער על המכירה, ומאחר והוא טוען על הקבר שהוא שלו, לכן שלחו את נפתלי להביא את שטר המכירה ממצרים.

אמר חושים בן דן, "ועד שיבוא נפתלי יהיה אבי אבא מוטל בבזיון"? "שקל קולפא מחייה ארישיה" - נטל מקל והכה את עשו בראשו, ונפל שם מת. וקברו את יעקב.

ותימה היא, הכיצד יעלה על הדעת שהשבטים לא הרגישו שאביהם מוטל בבזיון וקבורתו מתעכבת, מדוע הם סבלו מצב שכזה והסכימו להמתין עד שנפתלי יביא את ה"שטר מכירה" ממצרים, ורק הנכד חושים בן דן, הוא שהרגיש ש"אבי אבא מוטל בבזיון", וחרד לכבודו של הסבא, ומיד פתר את הבעיה בנקל. היתכן?

ותירץ מרן הגר"ח זצוק"ל, ששנו לנו כאן חז"ל יסוד גדול, השבטים עמדו לדון ולהתווכח עם עשיו, והיו סבורים בכל דיבור וטענה שאמרו לו, כי הנה בזה אנו מנצחים אותו... ומידברו לדיבור ומשאלה לתשובה היה יעקב מוטל בבזיון, ומתוך כך הורגלו למצב, כי זהו טבע האדם להתרגל למצב הגרוע ביותר.

לא כן חושים בן דן, מאחר והוא היה כבד שמיעה, הוא לא ידע ושמע כלל על הויכוח שביניהם, ולנגד עיניו נראה המצב - "אבי אבא מוטל בבזיון", ומיד "שקל קולפא מחייה ארישיה", רק הוא שלא

על החי אין משפט גזור!

היו הדברים הללו שגורים בפיו של הגאון האדיר רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצוק"ל, והיה מטעים עליהם ברגש: הנה זהו אחד מהיסודות הגדולים שלמדנו רבינו חיים שמואלביץ זצ"ל, כי פעמים שההנהגה היא ללא משא ומתן, אלא קוטעים וגומרים את הענין מיד, בעודו באיביו...

וכן היא ההנהגה בכל הנוגע ליסודות היהדות, בין בחינוך ובין בכל דבר המוגדר כ"חיי נפש", כל ענין שכזה אינו עומד כלל למשא ומתן, ואפילו הדיבורים בזה לבד הם נורא נוראות וקורבים לפיקוח נפש! כי עצם הכניסה למשא ומתן מביאה לידי קריירת ר"ל, וזאת מאחר והרגש מתרגל יותר ויותר למצב, וממילא אתה מרגיש שאתה מוכרח להוריד ולסגת מהעמדות שלך.

וכך, כאשר פנו פעם למרן רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וסיפרו לו סיפורים על תכנית עבודה שלשה ימים בלבד, בהם על בני הישיבות רק לעשות "הובלה"... להעביר דברים ממקום למקום... וגם זה בזמן שאין לימודים, ו"מה זה כבר שלשה ימים בבין הזמנים"?

הרב אברמסקי דחה אותו על הסף והשיב לאותו אדם - "התורה היא חיינו, הישיבות הן בית חיינו, ועל חי - אין משפט גזורי"... "זה לא בא בחשבון" - ואין מה לדבר! ואידך זיל גמור.

בחרב ובחנית

כאשר דיברו עם הגאון הגדול רבי משה שפירא זצוק"ל (שבעה להסתלקות) אודות ההפגנות כנגד שלטונות הרשע בקיץ שנת תשע"ג, הגיב ואמר: כשאני למדתי בישיבת חברון הייתי נוהג ללכת לשמוע את ה'שיחות מוסר' בישיבת 'תורה ויראה' מהגאון הצדיק רבי אברהם אליהו מייזס זצוק"ל, שהיה גאון מופלג שעלה מרוסיה,

לפנינו מאמר מעט הכמות ורב האיכות אשר נכתב סמוך ונראה לאשכבתיה דרבי על דמותו של הגאון הגדול רבי משה שפירא זצוק"ל מאת אחד מותיקי שומעי לקחו רבות בשנים הרה"ג שליט"א

'בהגיגי תבער אש' - בלתי אפשרי להוריד את ההרגש, - 'לא יכילהו הרעיון', עת נזכרים אנו באדם הגדול בענקים שלימדנו והטעימנו, מהו אדם, ומהי גדלות, מהי אמת ומהי אמונה. ודאי לא אלמן ישראל, וישנם תלמידי חכמים גדולים לתפארת ישראל. ברם, ממנו למדנו איך להתייחס לאדם בישראל כלל, ולתלמיד חכם איש המעלה בפרט. אם לרף ולדין היה נשמה ופנים הם היו מתחננים לא לחלל ולהוריד את הדברים למדרגת זכרונות בעלמא חי"ו.

אהא, מי ששמע, מי שראה, יודע נאמנה ששומע הוא את קול האמת עצמה. שכן כל כולו היה 'מחייב' של אמת. אפילו בדור החומר והקטנות, צמצום המוחין, בלבול ופיזור הנפש, וכלשוננו על בני דורינו: 'פירורי פיזורים של צורת אדם', יכול היה אדם לראות ולשמוע אדם גברא רבה, איש של צורה.

שירד חי היה לכל המיטב שבמיטב, לקלם ולסלבודקא, וגם מכל יתר החמודות של שאר שבטי ישראל, נטל והלך לו. שהרי רק האמת היא שבערה בו. ועל ידה הוכרחנו בכח הדעת הצלולה להתנתק באחת מכל מדמנת ההווה, לאחוז בשכל הקודש שכל התורה.

במטותא מינייכו איך להתייחס לדברים כאל דברים בעלמא, אלא בתורת מחייב עצום וגורא, יש כאן הוראה למעשה ממש, הנוגע אלינו כאן ועכשיו, תובע מאיתנו לעשות מהפכה מאיתית בכל מהותינו וראשית כל המהות היא הדעת. ומה אמר - מהי 'גסות הרוח' - למדוד מידות של מעלות הרוח בכלי הגשם הגסים. **משל** לכך, כאשר שאלו אדם בדרך הילוכו מתחנת האוטובוס לביתו, "מדוע היתם השואה"? לא ענהו כלום לבד מ'שלום', ולשומעי לקחו אמר: לשאול שאלות כאלו בשטחיות שכזו זו השואה בעצמה! שואת השכל והדעת.

וכשידבר פעם על יום ט' בטבת יום פטירת עזרא הסופר - 'הנותן אמרי ספר' כלשון הפייט, [ומה נורא הדבר שהוא הוא יום פטירתו של רבינו זצ"ל] הוסיף והביא את מה שנוצר בתוס' חדשים במגילת תענית שהוא יום לידת אותו האיש. וכדרכו ביאר את השייכות בין ה' העניינים, והאריך אז לבאר שחכמי ישראל חותמי התורה שמרו על התורה מכל משמר שתהיה בפנים, וכלפי פנים, ולא חי"ו כלפי חוץ. וכל מי שמוציאה לחוץ בכל האפשרויות של הוצאת חוץ הרי הוא מוציא דבר אלוקים חיים למינות!

ואכן יאים הדברים לרבינו זצ"ל שרבה לזכר על דברים אלו, והרחיק מכל ריחוק, ותיעב מכל תיעוב, את ההוצאה של דברי תורה לחוץ, בכל אופן של חיצוניות. וכמה נוראים ונוגעים הדברים האידנא, אשר מלחמה משתוללת להוצאת דברי תורה ואנשי תורה לחוץ... ה"י. כמה גאוותה של תורה היה לו, כמה בוז של אמת לכל דבר שהוא חוץ לתורה הקדש.

באותו האופן ביאר והשווה גם כן את המצור על ירושלים בבית ראשון לתרגום התורה ליוונית, שכן לבאר את התורה בכלים יווניים, ביפופיות של פת, בכך החשיכו את עיניהם של ישראל. שהרי זה בבחינת מצור על התורה, אשר צריכה לצאת מציון דוקא. כי התורה מתפרשת אך ורק בכלי הקיבול שלה, וכל דבר ה' נושא איתו בעצמו את הכלי לקבלו, וכאמרו דוד המלך ע"ה "אנוניס כרית ל"י". כמה חרד על אלו הדברים, וכל מסתעף מהם!

חודת קודש היתה בדבריו לכל תג וטיפת דיו של תורה, לדברי חז"ל, ולרבותינו מצוקי ארץ. כמה יקרתה וכבודה של תורה נשפע מכל דיבור שלו. לכל דבר וענין שנראה כביכול בלתי מובן, וחי"ו צדדי, ביאר כמה עיקר יש בו שנוגע אלינו יותר מכל. כאמרו חז"ל "ולא דבר ריק הוא מכם, ואם ריק מכם הוא ריק". וכל דבר מדבריהם הוא בדוקא.

וכאשר פעם הטרדנו תלמיד בענין זה, ורצה להוכיח שאין הדברים כן, ענה לו מדם ליבו בלשון הזה בערך: אני כאן בעולם כשכיל להוכיח שכל הדברים בדוקים הם לגמרי! והיה חורר רות על מאמר חכמים "לא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלהם". כמה יקרות נשגבה של דברי תורה נבעה משיעור ארוך ועמוק על הפתיחה של "שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם"...

וכן שמענו ממנו כאשר דיבר על אנשי צורה, ובפרט זכורני את אשר אמר בהספד על מרן המשגיח הגר"מ הלוי חדש זצוק"ל, שהכיר אנשים שגופם - חומרם, קטן היה במידתו על צורתם... אהא, אכן גם אנו ראינו שופריה דרבינו זצ"ל. **באותו** המעמד דיבר על החובה העצומה של מי שקלט מה מיאנשי צורה - ולו רק מאחוריו, להעביר הלאה את הדבר לעצמו ולדורות. על אחת כמה וכמה מה נוראה החובה עלינו, אנחנו ששמענוה וראינוהו מלפניו.

את כל כח הדעת והשכל, ראה כהקדמה ובסיס לעבודה. וכך ביאר את הענין במה שהקשה הגר"י בלאור זצ"ל מדוע אין לנו יראה לכל הפחות במשהו על עצמינו ואינו מתעוררים בלילה עם זיעה קרה (כלשוננו)? וביאר: שכח ה'יראה' נובע מ'יראה', ומה שהאדם לא רואה הוא אינו ירא ממנו, אף שיועד אותו. והביא מדברי רבינו יונה 'יזרח שמש היראה ואור הבושה על הנפש וכל מצפונייה' - כי היראה והבושה הם שמש ואור, לשון ראייה.

וביאר שלכן הרחיב הגר"י זיע"א כ"כ בכח הציור המוסרי, כדי להגיע לראיה-יראה! וקבל על כך שמרחיבים ב'חכמת' המוסר על חשבון ה'ציור'... בינה נא זאת, על אף שכביכול רוב דבריו עסקו בחלק החכמה! נורא. **ובאזונינו** שמענו כיצד נהם מתמחל לבי: בעת אשר המשכיל בעת ההיא ידום, אין לנו צורת תקשורת אחרת מאשר דברי הנביא "אז נדברו ר'א' ה' איש אל רעהו" - רק כך! בעת שכל דיבור ומילה שבאה כביכול להסביר ולבאר מתפרשת במהלך של 'דור הפלגה', של "בלב" ו"בלבול", "אז הצעה אחת אליה: ידום! ורק איש אל רעהו ידברו ר'א' ה'.

וקשה לדבר, אבל כאשר חזר מחליו לאחר תקופה ארוכה בה הפסיק לדרוש, דיבר נוראות על המצב בשיח הציבורי של בני התורה, שהירדרד לכוז מדריגה. ואמר: הרי לשון חכמים עושר ברכה ומרפא כדברי חז"ל, ואיני רואה כאן לא עושר, לא ברכה, ולא מרפא חי"ו...

וכאשר דיבר על דברי חז"ל במסכת סנהדרין - "ותהי האמת נעדרת" - למד ששנעשית עדרים ועדרים והולכת לה", ביאר שענין האמת הוא דוקא באופן שהולכים אליה ומתבטלים אליה, אבל כאשר כל אחד ואחד נושא אותה כביכול להיכן שהוא נמצא, נהיה הדבר באופן של עדרים עדרים, והרי היא ממילא איננה, ודי בזה.

ולסיים, לא אמרנו אפילו לא כטיפה מן הים. כה דברי חד שבשום אופן אינו ראוי ליקרא תלמיד, רק מהקצת הוך שטעמתי בקצה המטה אורו עיניי. ובשעת כיבוי המאורות זה הזמן להתאמץ ולקלוט מה, לשעה ולדורות, ולהרוות עצמינו באור תורת החכם.

ושימש שם כראש ישיבה בישיבת תורה ויראה. ובאחת הדרשות אמר "את הציונים אנחנו ננצח רק בחרב ובחנית"...

ובהזדמנות אחרת ביאר הגי' אפרים זצ"ל עפ"י רבינו אברהם אחי הגר"א בספרו 'מעלות התורה', ש"טוב" זהו התכלית, וכמו ששבת קודש היא תכלית ימי השבוע, וימי החול הם הכנה לשבת והם מביאים אל התכלית. וממילא זה הביאור, כי תכלית ימי חיינו בעוה"ז הוא חיי הנצח בעוה"ב וכל מטרות ימי שנותינו הינם הכנה להגיע לתכלית וזהו המנוחה בעולם הבא, וכאשר ראה ושישכר שמנוחת העולם הבא טובה היא ואין למעלה הימנה להתענג על ה' וליתנות מזי שכירתו אז "ויט שכמו לסבול" - עמלה של תורה, בכדי להגיע אל הנחלה ואל המנוחה, בעולם הבא.

המנוחה היא היגיעה

ובנוסף אחר היה מרגלא בפומיה של הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל מר"י מיר לחזור על דברי אותו אדמו"ר ולומר: כי 'בפשוטו' נראה שהמנוחה האמתית היא ע"י עסק התורה, שהרי ידוע כמה פיזור הנפש יש אצל עמי הארץ, ודוקא אצל בני תורה יש את השלמות ומנוחת הנפש שבאה מהישוב הדעת והאורש הפנימי של לימוד התורה...

רוממות התורה

חיזוק התורה

המשך מעמ' 1

הפקוק הזה ששישכר אמר לעצמו שמאחר שראה כי המנוחה היא טובה הקדיש אותה להקב"ה כמתנה מן המובחר, ומשום שכל דבר טוב ראוי

להקדישו להקב"ה, ולכן קיבל על עצמו עול תורה - "ויט שכמו לסבול". ואמר שסיפרו לו שמרן **החזון איש** יוציא בשמעו מימרא זו קילטיה מאור. [יש אומרים שהיה זה בעל 'הסולם' זצ"ל שאמר זאת וכו'...]

אך אני, אמר הגי' אפרים זצ"ל, איני מבין כלל מימרא זו, וכי המנוחה כשלעצמה טובה היא? ומדוע לומר כן, הרי אדם לעמל יולד, ואדרבה, היגיעה היא התענוג הכי גדול שיש: לכו תשא! ויש שיש לו מנוחה, אם טוב לו... ואיני מבין מה ראה החזון"א לקלם דברים אלו. כך טען ר' אפרים בלחט והקשה שוב ושוב.

וכשרצינו אנו התלמידים לומר כי בעולם הזה המנוחה היא טובה, לא נכנסו הדברים כלל אל ליבו, ולא לאזניו, וטען שאין שום מתנה במנוחה, כי אין לך תענוג יותר גדול מעמלה של תורה! וממש זעק מנהמת ליבו, ואמר, לכו ותשאלו לכל מי שתרצו אם מנוחה עושה לו טוב, ולא אבה להאמין לקילוסו של החזון"א על זה.

בענין "ויחי"

צ"ע לכאורה מה פשר העסק הגדול שעושים האבות מענין קבורתם היכן הוא יהיה, [מלבד הענין של קבורת ארץ ישראל ויחי] יתעסק עמו וכו', הרי עיקר ענינם של האנשים השלמים הוא בחייהם ולא במיתתם וקבורתם. ואפילו תימא שנמצא בחז"ל שגדולים צדיקים יותר במיתתם מאשר בחייהם הרי לכאורה מדובר במה שהם פועלים אחרי מיתתם ולא בעצם המיתה והקבורה. והאחרון הגדיל, שכן כל פרשה זו אינה עוסקת כי אם בצוואות מיתות וקבורה. וכך הוא גם מסתיים שיוסף מושם בארון מצרים, ואח"כ יציאת מצרים אינה שלמה כי אם גשית ארון עצמות יוסף על ידי משה רבינו בכבודו ובעצמו. וענין זה אינו מסתיים עד סוף ספר יהושע כאשר רק אז יוסף "שב למקומו" שבשכם.

עוד צ"ע ענין החניטה, שיוסף מצווה על הרופאים לחנוט את יעקב אביו, ואילו לענין יוסף עצמו יש דעה בחז"ל (בראשית רבה פרשה ק) כי דווקא השבטים חנטוהו. מה היה הענין בזה, הרי לא מצינו שיש מצוה כזו אפילו מצד כבוד המת, ומה גם שמצינו בחז"ל (שם) שיוסף נטע על חניטתו זו שלא היה בה צורך שכן גופו של הצדיק לא היה נרקב בין כך, וכן ד"ז שהשבטים חנטו את יוסף הוא דבר שלכאורה אין דומה לו בכל המקרא כולו.

ובהקדמת ביאור הענין יש להתבונן ב' דברים:

א. בתיבה הראשונה שפרשה הדינו "ויחי", שלמעשה תיבה זו נאמרה בתורה בעיקר על הדורות אשר מאד"ר ועד אברהם (ואין אברהם בכל), ואחרי כן היא נאמרה על עוד ד' אנשים: יעקב "ויחי יעקב י"ז שנה בארץ מצרים", יוסף "ויחי יוסף ק"ז שנים", אמציה שחי ט"ו שנים אחרי נצחון יואש מלך ישראל עליו, ואיוב שחי ק"מ שנה אחרי ייסוריו.

אמנם ענין משיח חז"ל (בראשית רבתי פרשת נח) שארכשד ושלח נאמר בהם "ויחי" ולא "ויחי" ולכן אין להם חלק לעולם הבא. אמנם ד"ן קשה, שהרי כן נאמר בהם "ויחי", אלא שהוא נאמר בהם רק על השנים שהיו אחרי שהולידו, ואילו על השנים לפני הוא שנאמר בהם "ויחי". ש"מ ה"ויחי" שיש בו מעליותא הוא רק "ויחי" המתחיל דברים חדשים שלא היו קודם, כגון ילדים. ומכאן גבין שה"ויחי" דאמציה ואיוב, שהם "ויחי שבריעדב" כעין הויחי של ארכשד ושלח, וממילא פשוט הדבר שאינם בכלל יוחי המעולה.

ואכן ביעקב לא צויין עקב מה נאמר ה"ויחי" של י"ז השנה שבמצרים, דהיינו שלא נאמר שזה היה אחרי איה מאורע מסוים, אלא משמע מהלשון בו זה נקט שהוא ענין מיוחד לעצמו שלמעשה יעקב שהם שבמצרים י"ז שנה, והוא לכאורה מורה על תוספת ומעליותא (וכפי המתבאר מכך שכל מצרים הרגישה בחסרונו של יעקב אבינו ואכן ביכר אותו ע' יום).

אמנם לפי קו זה יותר מכולם הוא יוסף, שכן לוחי יוסף המורה על היות לו כל ימי חייו,

רוממות המעשים

הרב
נחמן
שפייר

סיפורים ועובדות לשולחן שבת

"האספו" - הטהרו

פעם היתה אסיפה ציבורית לטובת צרכי הכלל אשר השתתף בה גם מרן הגר"ח מבריסק זיע"א. ומרן הגר"ח

מאוד היה מדוכא מהמזימות והתככים שמאחורי הפרגוד בניהול ודרכי האסיפה, ואמר למקובליו כך: תמיד התקשיתי על דברי חז"ל על הפסוק הנ"ל המובאים בילקוט שמעוני (ויחי קנז) "מהו האספו? - הטהרו! כשם דאיתא במדבר "תסגר מרים ואחר תאסף".

ויש להבין נגדן לחז"ל ש"האספו" הוא לשון טהרה; אלא כנראה כל יהודי כשלעצמו הוא נקי וצדיק, אבל ברגע שכל היהודים הנקיים והכשרים מתאספים באסיפה אחת, מיד נכנס לשם יצר הרע של מחלוקת, תככים, רכילות ומזימות... לכן בירך יעקב אבינו את בניו "האספו - הטהרו!" שיצאו טהורים מכל אסיפה.

"ולבן שינים מחלב"

ידוע דרשת חז"ל על מקרא זה: טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקו חלב (כתובות קיא,ב).

מסופר, כי באותם תקופות וזמנים קשים שהיו בישיבת פוניבז' האוכל היה דל, ואף הרמ"ם לא קיבלו משכורת תקופה ארוכה, והדלות נתנה את אותותיה קצת בישיבה. עד שאחד התלמידים לא היה יכול לשאת את המחסור וביקש לעבור לישיבה אחרת.

כאשר בא להפטר ממרן רבנו בעל ה"אבי עזרי" זיע"א אמרן לו מרן: הרי אתה לומד טוב, ויש לך חברים טובים, אתה מתעלה בלימוד ויש לך שם טוב, ומדוע אתה מבקש לעבור למקום אחר? דע לך, המשיך הרב שך ואמר, שחז"ל דרשו את הפסוק בזכריה (ח"י) "ליוצא ולבא אין שלום" על היוצא מתלמוד לתלמוד, ממקום תורה אחד לשני. ורק מאן דביש ליה בהאי מתא יעצו לו לעבור למקום אחר... אי"כ מה רע לך כאן? ענה ואמר התלמיד: בוש אני לומר... אבל האוכל אינו מספיק לי.

כאשר ענה לו מרן זיע"א, לא הוכיח את הלחץ והדחק אותו סבל בעת צד ומצוק, במלחמת העולם הראשונה, כאשר הוא ניוון מפירות ומשיירי מאכלי המתפללים שם במקומות נודדיו, כי מה שתבע מעצמו לא תבע מאחרים; אלא מיד התענין ואמר לו: אם היה לך כוס חלב לשתות בבוקר ובערב זה היה מספיק אותך? וכאשר ענה לו התלמיד בחיוב, אמר לו מרן זיע"א הרי אתה מוזמן לבוא לביתי בכל יום בבוקר ובערב ואתן לך כוס חלב...

כעבור זמן התברר שהיה זה בתקופה, כאמור, שהרמ"ם עצמם לא קיבלו משכורת, ומרן עצמו ובני ביתו לא היוצו בצורה מסודרת כלל. והיה זה חידה מהיכן השיג עבור התלמיד את כוסות החלב. אך קיים הוא בנפשו גם "מלבין שינים לחבירו" וגם 'משקו חלב' כפשוטו.

עד כי יבוא שילה - מלך המשיח

בגמ' סוטה (מטב) איתא: בעקבות משיחא - חוצפא יסגא, וכו' נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להשען? על אבינו

מלמד על כך שכל ימי חייו של יוסף ממש היו חידוש אחד גדול, כולם קודש לבנות את העולם, מבחינה גשמית ורוחנית כאחד, לא לפני דבר אחד ולא אחרי דבר אחד, אלא הכל "ויחי" כפשוטו.

ב. ועתה בס"ד נקדים לעיין בנקודה נוספת: מהו ענין תחיית המתים, מ"ט הוא עיקר באמונה ובלעדיו חסר לי בכל השם יהודי שבי.

והענין הנראה לפרש בזה הוא שהחיים הנבראים בעולם הזה בצורתם החיצונית אינם מורים כל כך על היות מעשיו ית' שלמים, שכן בכל דבר ודבר החטא קיים ומקטרג, והמלאך נוטל נשמות ועפר שם אל העפר, בכל דבר ודבר בבריאה חל הכליון, והיכן נוכל לראות את מעשיו ה' בתוקפם ובשלמותם כפי שיצאו מידו יתברך בקיום נצחי. היכן אנו רואים בפועל כי הפועל טוב ריאה טוב ולא ייסורים. וכאילו הדבר הוא חילול שמו יתברך ואפילו נראה כאילו הדבר מורה על כי אין בעה"ב יכול להוציא כליו משם רח"ל. ואין אדם בעולם שניצל מזה הכאב ולו רק בתורת הוה אמניא.

ואין לך זמן הפורך דבר זה יותר מאשר תחיית המתים, שכן עתה שבה הנשמה ורואה חיים אחרים - חיים המתאמים לעולם בלי ייסורי החטא שכבר עברו על האדם על ידי שיבתו אל העפר ועליית נשמתו לשכר עולם הנשמות, ולכאורה לכולי עלאמא יהיה הדבר גם בעולם שכבר נקי מכל שעבוד מלכיות, הראוי לעולם שברא השי"ת [דהיינו בין לרוב הראשונים שיהיה הדבר בעולם הבא וכבר לא יהיה מיתה כלל ובין לרמב"ם (ע"פ המבואר באגרת תחיית המתים והקדמת הרמב"ם לפרק חלק) שמשמע לכאורה מדבריו שיהיה לימות המשיח].

והנה האנשים הראשונים והמיוחדים ביותר שראוי להם ליהנות מהעולם בצורתו האמיתית האלקית [כלשון הרמח"ל להתענג על ה' וכו'], אותו הם עצמם הכינו בעמל חייהם, הרי המה האבות הקדושים.

ואכן הם הכינו מקום למנוחתם, ובצורה של בית - איש ואשתו. אכן יעקב אבינו ע"ה, שהיה שלם בכל, והראה כיצד אפשר הדבר לעבור עולם של חיים "מעטים ורעים" ואעפ"כ לישאר עבד ה' בכל השלמות, ויוכיחו על כך י"ז שנותיו שבמצרים שהיו כולם בבחינת "ויחי" - על ראוי הוא שלא לנוח באופן של עיכול ולידה מחדש ככל האדם, אלא ראוי הדבר שאף גופו של יעקב ימשיך למציאות האמיתית, ולכן עמל יוסף לשמרו. [וכמובן הדברים לא באו לבאר עומק ענין החניטה אלא משהו כפי ערכיו].

ויוסף עצמו, הרי כולו ויחי בלא שום חילוקים כלל כדאמרן לעיל, וממילא השבטים כולם הודו כי אם יש גוף הראוי לעבור מעולם לעולם בשלמות, הרי שזהו יוסף, וממילא דווקא המה אשר חונטים אותו.

[לעילוי נשמת מורי הגאון הגדול רבי משה שפירא זצוק"ל]

שבשמים.

בספר "תיקון עולם" (וואראש תרצ"ב, מאמר טו עמוד קא) כתב כך: לכאורה צריך להבין למה המשיח אותן כלכל? וגם במה שאמרו "כפני הכלב" ולא אמר "כלכל", בשלמא פני הדור מרומז על ראשית הדור אלא פני הכלב מה ענינו?

ושמעתי בשם גאון אחד וכמדומה שהוא הגה"ק רשכבה"ר י' יושע בער זצ"ה האבד"ק בריסק שאמר שמרומז על עזי פנים שבדור הלוקחים הממשלה בחזקה והמשיל אותם לפני הכלב לפי שטבע של הכלב שרץ לפני בעה"ב וממחית שאינו יודע באיזה דרך הבעה"ב הולך לזה בכל פעם הוא מחזיר פניו לבעה"ב. כמו כן אותם הלוקחים שבט המושל בזרוע עושין כמה ענינים בעיר ואח"כ הם באים ונמלכים עם הרב דמתא...

ובעונותינו הרבים בזמנינו כמה גדולים הם בעיות יותר, עושים מה שלבם חפץ ומעמידים בתי ספר של מינות ואפיקורסות וכמה לישראלות [פוסבאלין סאנצואלין] ואין נמלכים ברב לא לפני המעשה ולא לאחר המעשה. וכל זה עושין ממזון צבורי של עניים ואבינוים "אשר אמרו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו" (תהילים יב,ה), וע"ז נאמר מפי הבוית"ש "משוד עניים מאנקת אבינוים עתה אקום יאמר ה'" והשי"ת יחזור חתירה מתחת כסא כבודו להחזיר בתשובה שלימה את כל פושעי ישראל... ע"כ דברי הספר הנ"ל בשם מרנא בעל ה"בית הלוי" זיע"א.

ובספר "עובר אורח" מהגאון האדר"ת זצוק"ל כתב בשם בעל ה"בית הלוי" זיע"א: "פני הדור כפני הכלב" - כמו שכל כלב שיכול לנבוח יותר מתיראים ממנו יותר, כך גם פני הדור כל שהוא עז פנים יותר מחבירו וצועק ומבלבל, הוא בעל הדעה...

יעקב אבינו לא מת

איתא בגמ' תענית (ה,ב): רב נחמן ורבי יצחק הוו יתיבי בסעודתא, אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: לימא מר מילתא! אמר ליה, הכי אמר רבי יוחנן: אין מסיחין בסעודה, שמא יקדים קנה לזוש ויבא לידי סכנה. בטר דסעוד אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: יעקב אבינו לא מת. אמר ליה: וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטייא וקברו בקרייא? - אמר ליה: מקרא אני דורש, שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת דורעך מארץ שבים, מקיש הוא לדורעך, מה דורעך בחיים - אף הוא בחיים...

שאל על כך מרן הגר"ח מבריסק זיע"א, דלכאורה לא מובן מדוע עכשיו שאמר רבי יצחק כי מקרא הוא דורש, נחה דעתו של רבי יצחק, והלא קושיא במקומה עומדת, מדוע מספרת התורה על כך שיעקב נקבר והוספד, אף שמעולם לא מת? אלא, הסביר הגר"ח, הדברים פשוטים: כאשר נדמה היה לרב נחמן כי רבי יצחק אמר את דבריו מסבירתו ומהגיונו בלבד, קם רבי נחמן לסתור את דבריו, ממה שכתוב מפורש בתורה. אך לבסוף כאשר נודע לרבי יצחק כי יש פסוק מפורש בתורה, הרי שהדברים מוכרחים ונכונים מצד עצמם! וממילא לא מצא מקום לחזור על קושייתו, שכן אף אם קשה לו מדוע נספד ונקבר יעקב אבינו אין בזה כל סתירה לדברים. הקושיית שהקשה שנארו גם עכשיו, אך אין בהם יכולת לדחות את הדברים שנכתבו מפורשות בתורה, שכן אמת ברוה אי אפשר לסתור עם קושיות חמורות, ובאשר לקושיות, יש אכן ליישב אותן...

שימו לב!

יש לך בר מצוה!
יארציט\חתונה\ברית\ועוד

הרם את תרומתך בהנצחה
לגליון השבועי "רוממות"

באחת מן האפשרויות הבאות:

1. באחדות הממוחשבות של "נדרים פלוס" "קהילות"
2. לפי החיפוש: קופות נוספות
3. "רוממות" - גליון שבועי לבני התורה
2. בטלפון: 03-7630585 שלוחה 264
3. בטלפון: 0722-588477 שלוחה 1 למענה אנושי
4. במייל: b2644464@gmail.com

עקב ריבוי הגליונות ב"ה זקוקים אנו לעזרתכם
כל תרומה תתקבל בברכה

הדפסת והפצת הגליונות נתרמו לעילוי נשמת

מרת מרים עטל ב"ר אליעזר ע"ה

גלב"ע י"ח טבת ה'תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הדפסת הגליונות נתרמה לעילוי נשמת גאב"ד אנטוורפן צדיק יסוד עולם

הגאון האדיר רבי חיים קרייזוירטה זצוק"ל

גלב"ע ט"ז טבת ה'תשס"ב - ט"ז שנים לפטירתו

ת.נ.צ.ב.ה. ע"י בני משפחתו